

«تجدید نظر در نحوه محاسبه ارزش افزوده زیربخش‌های کشاورزی»

مهندس احمد ترک نژاد * دکتر محمد حسین کریم کشته **

مقدمه

سیستم حسابداری ملی به منظور سنجش فعالیتهای اقتصادی برقرار شد به طوری که آمار و ارقام مربوط به فعالیتهای اقتصادی که در این سیستم ارائه میشود ادراک ما را نسبت به واقعیت‌های اقتصادی شکل میبخشد و با استفاده از آن میتوانیم فعالیتهای اقتصادی را به لحاظ کمی اندازه‌گیری کرده و با یکدیگر مقایسه کنیم و مورد ارزشیابی قرار دهیم. بدین ترتیب آمار و ارقام ارائه شده در این سیستم میتواند در سیاستگذاری‌های اقتصادی تأثیر گذاشته و آنها را در انتخاب مسیر درست هدایت کند سیاستگذاران اقتصادی با آمار و ارقام ارائه شده در این سیستم می‌توانند تأثیر پذیری فعالیتهای اقتصادی را از سیاست‌های اتخاذ شده مورد ارزیابی قرار داده و ابزارهای مؤثر بر فعالیتهای اقتصادی را مورد شناسایی قرار دهند و در موقع لزوم جهت رسیدن به اهداف بکار گیرند. این همه هنگامی امکان پذیر است که سنجش ما از فعالیتهای اقتصادی درست باشد در غیر اینصورت شاهد اتخاذ سیاستهای نادرست و بی‌نظمی از طرف سیاستگذاران خواهیم بود.

در این تحقیق نشان داده می‌شود که ارزش افزوده محاسبه شده توسط بانک مرکزی از فعالیتهای جنگلداری، دام و طیور و ماهیگیری با تورش زیادی همراه بوده و در مجموع ارزش افزوده زیر بخش‌های مذکور از مقدار واقعی آن کمتر است بدین منظور در این تحقیق ارزش افزوده زیربخش‌ها در قالب کم شماری زیاده شماری و عدم شمارش مورد تجدید نظر قرار می‌گیرد.

* - هیأت علمی و معاونت طرح و برنامه‌ریزی جهاد سازندگی

** - هیأت علمی دانشگاه سیستان و بلوچستان

تجدید نظر در نحوه محاسبه ارزش افزوده زیربخش های کشاورزی

در حسابهای ملی ایران بخش کشاورزی به چهار زیر بخش زراعت ، دام و طیور ، جنگلداری و ماهیگیری تقسیم شده است که نحوه محاسبه ارزش افزوده هر یک مورد تجدید نظر قرار می گیرد.

نگاهی دوباره به نحوه محاسبه ارزش افزوده زیر بخش زراعت

زراعت به مجموعه فعالیتهایی اطلاق میشود که منتج به تولید محصولات زراعی می شود محصولات زراعی شامل غلات ، حبوبات ، نباتات صنعتی ، محصولات جالیزی ، سبزیجات ، محصولات دارویی و معطر و رنگی ، نباتات علوفه ای ، محصولات بذری ، میوه های تازه ، میوه های خشک و سایر محصولات زراعی می باشد.

اطلاعات و آمارهای مربوط به میزان تولید محصولات زراعی از وزارت کشاورزی و مرکز آمار ایران کسب می شود و در صورت عدم دسترسی به آمار تولید بعضی از محصولات زراعی یا ضروری بررسی صفت آمارها ، نتایج بررسیهای بودجه خانوار ، بررسیهای صنعتی و آمار صادرات و واردات نیز مورد استفاده قرار می گیرد. با گردآوری میزان تولید محصولات و در اختیار بودن قیمت سر مزرعه محصولات مورد نظر در سال پایه ، ارزش تولید محصولات زراعی به قیمت های ثابت برآورد می شود. ارزش تولید محصولات زراعی به قیمت های جاری از حاصل ضرب مقدار تولید در قیمت های جاری معمولاً همه ساله توسط واحدهای آماری برای محصولات عمده گردآوری می شود. قیمت های جاری پاره ای از محصولات غیر عمده که بصورت سالیانه جمع آوری نمی شود. غالباً با استفاده از قیمت سال پایه و روند قیمت محصول مورد نظر در اجراء شاخص عمده فروشی ، مورد بررسی و برآورد قرار می گیرد. بدین ترتیب در برآورد ارزش تولید محصولات زیربخش زراعت (به قیمت های جاری و ثابت) همواره این امر مراعات می شود که ارزش زیربخش زراعت به قیمت سر مزرعه (یا به عبارتی ارزش تولید کنندگان) ملاک محاسبات قرار می گیرد. هزینه های واسطه ای در زیربخش زراعت عمدتاً از هزینه های مربوط به کودشیمیایی ، کود حیوانی ، بذر ، سوخت ، و اجاره ماشین آلات ، تعمیر ماشین آلات و ادوات کشاورزی ، آب مصرفی ، سم و سم پاشی ، بسته بندی و حمل و نقل تشکیل شده است. که اطلاعات مربوط به برخی از آنها از مراکز مربوط به بخش آن

کالاها کسب می‌شود و برای سایر اقلام روشهای معقولی را مورد استفاده قرار می‌دهند برای نمونه اطلاعات مربوط به کود حیوانی از آمارهای زیر بخش دامپروری استخراج می‌شود. برای این منظور نخست بر اساس میزان کوددهی هر رأس دام به تفکیک انواع دام و آمار موجودی دام در هر سال مورد بررسی. مقدار تولید کود حیوانی برآورد می‌شود. ارزش تولید کود حیوانی به قیمت‌های جاری با استفاده از مقدار تولید کود حیوانی و قیمت موزون انواع کود حیوانی در سال مورد نظر بدست می‌آید و برای محاسبه قیمت موزون انواع کود حیوانی قیمت‌های سال پایه و روند قیمت کود بر اساس شاخص قیمت عمده فروشی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در نهایت پس از برآورد ارزش تولیدات و هزینه‌های واسطه‌ای به قیمت‌های جاری، ارزش افزوده زیر بخش به قیمت‌های جاری بصورت مانده محاسبه می‌شود.

بطور خلاصه باید اشاره کرد که با توجه به ایراداتی که در نحوه محاسبه ارزش افزوده زیر بخش زراعت توسط بانک مرکزی وجود دارد (عمده‌ترین آن محاسبه ارزش تولید محصولات به صورت کلی و تحت یک نام که در این صورت، ارزش تولیدات محاسبه شده را با تورش مواجه می‌سازد) ولی انتظار می‌رود که اگر در نحوه محاسبه ارزش افزوده زیر بخش زراعت اصلاح و تجدید نظر صورت گیرد تغییر محسوسی را در مقدار ارزش افزوده زیر بخش ایجاد نکند و سیاستگذارهای اقتصادی را تغییر ندهد. بدین ترتیب پیشنهاد می‌شود که بانک مرکزی در اصلاح نحوه محاسبه ارزش افزوده زیر بخش زراعت اقدامات لازم را انجام دهد ولی در شرایط فعلی و قبل از اصلاح نحوه محاسبه ارزش افزوده زیر بخش زراعت مقدار ارزش افزوده اعلام شده توسط بانک مرکزی قابل استفاده در سیاستگذارهای اقتصادی خواهد بود ولی باید در بکارگیری آمار ارزش افزوده زیر بخش به این نکته توجه داشت که محاسبات بانک مرکزی از ارزش افزوده با چند درصد خطا در محاسبات همراه است که غالباً در مباحث آماری درصد ناچیز خطای آماری قابل چشم‌پوشی است.

تجدید نظر در نحوه محاسبه ارزش افزوده زیر بخش دام و طیور:

بانک مرکزی به منظور محاسبه ارزش افزوده زیر بخش دام و طیور نخست میزان و ارزش محصولات عمده بخش دامپروری را از منابع مختلف گردآوری می‌کند این محصولات عبارتند از:

شیر، گوشت قرمز، تخم مرغ، عسل، پر مرغ، پشم گوسفند، شیر و موی بز، کود حیوانی، پوست و روده، پيله ابریشم و ارزش ازدیاد و یا کسری دام. پس از مشخص شدن میزان تولید کلیه محصولات و فرآورده‌های مورد اشاره، ارزش تولید به قیمت‌های ثابت سال پایه با استفاده از قیمت این محصولات و فرآورده‌ها. در سال پایه محاسبه می‌شود. برآورد ارزش تولید بخش دامپروری به قیمت‌های جاری با استفاده از ارقام تولید و قیمت‌های سال مورد نظر انجام می‌شود. و در صورت عدم دسترسی به قیمت‌های جاری، قیمت‌های سال پایه و روند اجزاء شاخص قیمت عمده‌فروشی محصولات دامی برای برآورد قیمت‌های جاری مورد استفاده واقع می‌شود.

برآورد هزینه واسطه نیز بر مبنای بررسی‌های ادواری هزینه تولید محصولات دامی و ضرایب موجود در اداره حساب‌های اقتصادی بانک مرکزی انجام می‌شود. اقلام عمده هزینه واسطه در این زیر بخش عبارتند از هزینه‌های تعلیف (علوفه) دام، بهداشت، آب و برق و سوخت، جوجه و تخم مرغ برای مرغداریها و سایر هزینه‌ها، ارزش افزوده زیر بخش دام و طیور به قیمت‌های جاری با کسر کردن هزینه‌های واسطه‌ای از ارزش تولید به قیمت‌های جاری بدست می‌آید.

با جستجو در روش محاسبه ارزش افزوده زیربخش دام و طیور توسط بانک مرکزی مشاهده میشود که محاسبات مربوطه از دقت و صحت کافی برخوردار نمی‌باشد در قالب کم‌شماری، عدم شمارش و زیاد شماری ارزش افزوده زیر بخش دام و طیور توسط بانک مرکزی صورت گرفته که به تفکیک موارد اشاره خواهیم کرد:

الف) عدم شمارش‌ها:

عدم شمارش‌ها شامل ارزش پودر استخوان بدست آمده از لاشه دام کشتار شده و عدم شمارش ارزش افزوده زنبورداری که در حساب‌های ملی به آن اشاره نشده است و همچنین عدم شمارش مربوط به ارزش افزوده حاصل از کار دام می‌باشد. که شامل شخم زدن، حمل و نقل، سوارکاری و ... می‌باشد ارقام مربوطه به میزان ارزش عدم سفارش‌های مذکور در جدول شماره (۱) انعکاس یافته است.

ب) کم شماریه:

برخی از محاسبات بانک مرکزی به گونه‌ای است که ارزش افزوده برخی از فعالیتهای زیر بخش را به دلیل روش محاسبه کمتر از واقع محاسبه کرده است که از جمله آن کم شماری مربوط به شیر است. در روش بانک مرکزی ارزش افزوده مربوط به تولید شیر از طریق بودجه و هزینه خانوار محاسبه شده است در حالی که شیر مصرف غیر خانواری نیز دارد. که در این صورت میزان مصرف شیر در قنادی‌ها، صنایع غذایی و غیره را نیز بدان افزود.

یکی از موارد کم شماری مربوط به عدم توجه به تفاوت قیمت محصولات بومی و صنعتی می‌باشد. غالباً محصولات بومی و صنعتی در بازار دارای قیمت متفاوتی می‌باشند ولی در محاسبات بانک مرکزی برای محصولات مذکور ارزش یکسان در نظر گرفته می‌شود. برای مثال قیمت تخم مرغ بومی از دید متقاضیان دارای ارزش غذایی بیشتری است و بدین جهت حاضرند قیمت بالاتری را نیز برای آن پردازند که در این صورت در محاسبه ارزش تولید تخم مرغ باید تفاوت قیمت مذکور را در نظر گرفت. در این تحقیق با فرض اختلاف قیمت حداقل ۵۰ ریال بین تخم مرغ بومی و صنعتی کم شماری مذکور محاسبه شده است. ارقام مربوط به کم شماری در جدول شماره (۱) انعکاس یافته است.

ج) زیاده شماری:

بانک مرکزی در محاسبه ارزش افزوده زیر بخش دام و طیور در برخی موارد با زیاده شماری مواجه بوده است که از آن جمله عدم محاسبه هزینه تلف دام از مراتع و همچنین عدم توجه به ارزش زایش دام و رشد آن با کشتار دام می‌باشد. هزینه تلف دام از مراتع از دو روش قابل محاسبه است یکی بر اساس میزان اتکای دام به مراتع کشور و میزان T.D.N مورد نیاز برای هر دام و ارزش ریالی هر کیلو T.D.N و دیگری استفاده از تفاوت قیمت هر کیلو گوشت قرمز به شیوه صنعتی و غیر صنعتی می‌باشد. علاوه بر اضافه شماری مذکور اضافه شماری دیگری در زمینه لاشه دام صورت می‌گیرد. به گونه‌ای که افزایش وزن دام یکبار تحت عنوان تغییر فیزیکی وزن دام و بار دیگر در وزن دام کشتار شده منظور می‌شود. ارقام مربوط به زیاده شماری در جدول شماره (۱) انعکاس یافته است.

است.

جدول ۱- کم شمارشها ، عدم شمارشها و زیاده شمارشهای ارزش افزوده زیر بخش دام و طیور توسط

بانک مرکزی

(ریال)

مبلغ	شرح	
۱/۰۹۳/۶۰۰/۰۰۰/۰۰۰	کار دام	کم شمارشها و عدم شمارش
۲۱۱/۳۹۵/۰۰۰/۰۰۰	شیر	
۲/۳۹۸/۷۲۵/۰۰۰	تخم مرغ	
۱/۷۷۸/۸۸۷/۵۰۰	زنبورداری	
۱/۳۰۹/۱۷۲/۶۱۲/۵۰۰		جمع کم شمارشها و عدم سفارشها
۲/۴۰۴/۲۱۵/۰۰۰/۰۰۰	کسر میشود: هزینه تعلیف از مراتع	زیاده شماری
۱/۰۹۵/۰۴۲/۳۸۷/۵۰۰		خالص تغییر در ارزش افزوده زیر بخش دام و طیور

تجدید نظر در نحوه محاسبه ارزش افزوده زیر بخش جنگلداری:

در این مقوله سعی شد ارزش افزوده جنگل با توجه به محدودیتهای آماری در قالب کم شمارشها، زیاده شمارشها و عدم شمارشها مورد تجدید نظر قرار گیرد. محدودیتهای آماری باعث شد که ما قادر به کمی کردن مواردی چون اثر جنگل بر محیط زیست ، همچنین فرآورده‌های که از جریان بازار نمی‌گذرند و ... نباشیم.

بر اساس روند گذشته بحث ما شامل سه قسمت می‌شود. قسمت اول آن مربوط به عدم شمارش می‌باشد که تولیدات و ارزش ایجاد شده جنگل در جریان عادی بازار وارد نمی‌شوند که عبارتند از: الف) ارزش اقتصادی برگ درختان: ارزش برگ درختان تنها از جهت تأمین مواد آلی مورد نیاز خاک و مقایسه آن با کودهای شیمیایی محاسبه شد که در نهایت به رقم ۳۲۶۵۵/۶ میلیون ریال رسیدیم.

ب) جنگل‌ها و نفوذ آب در خاک: این مورد یکی از جنبه‌های مثبت توسعه جنگل است که بطور

غیر مستقیم ارزش اقتصادی ایجاد می‌کند. برای محاسبه ارزش اقتصادی ایجاد شده توسط جنگل در زمینه نگهداری آب در خاک با یکسری فروض علمی و با توجه به میزان بارندگی در نقاط مختلف کشور به رقم ۱۵۵۰ میلیارد ریال رسیدیم.

ج (جنگل‌ها و محیط زیست : این مورد یکی از مهمترین و با ارزش‌ترین خصوصیت جنگل‌هاست که به علت خصوصیت کیفی آن قادر به کمی کردن آن نمی‌باشیم.

د (قسمتی از عدم شمارش شامل برخی از محصولات جنگلی می‌شود که ساکنین جنگل‌ها و روستاهای اطراف آن بدون پرداخت هزینه‌ای از آن فرآورده‌ها استفاده می‌کنند.

ه (دام‌ها و جنگل : با توجه به تحقیق صورت گرفته خالص ارزش اقتصادی فایده رسانی جنگل‌ها به دام‌های کشور از جهت تغذیه آنها و همچنین فایده رسانی دام‌ها از جهت کوددهی به جنگل‌ها برابر ۱/۵۱۲ میلیارد ریال بوده است.

قسمت دوم مربوط به کم‌شماریها می‌باشد. این قسمت در دو مقوله مورد بررسی قرار گرفته است. یکی برآورد بیش از مقدار واقعی از هزینه‌های واسطه‌ای فعالیت جنگلداری ، در حسابهای ملی هزینه پرسنلی قطع اشجار بعنوان هزینه واسطه ارزش تولیدات کسر شده . در حالی که هزینه‌های پرسنلی جزء هزینه‌های عاملی است و باید در هزینه‌های واسطه‌ای منظور شود. دیگری اتلاف چوب در تهیه زغال ، در حسابهای ملی قسمتی از ارزش افزوده جنگل بر اساس ارزش زغال تولید شده محاسبه می‌شود در حالی که در تولید زغال بعلمت پایین بودن کیفیت کوره‌های زغال دیگری درصد قابل ملاحظه‌ای از هیزم به هدر می‌رود.

قسمت سوم شامل زیاده شماری ارزش افزوده فعالیت جنگلداری است. انسان و دام دو عامل در تخریب جنگل محسوب می‌شود. در حسابهای ملی روشی برای محاسبه هزینه تخریب جنگل وجود ندارد. که اگر هزینه تخریب جنگل را معادل هزینه احیاء آن در نظر بگیریم میزان زیاده شماری ارزش افزوده فعالیت جنگلداری در این خصوص بدست خواهد آمد. که اطلاعات مربوط به آنها در جدول شماره (۲) منعکس شده است.

جدول ۲- میزان کم شمارش‌ها ، عدم شمارش‌ها و زیاد شمارش‌های فعالیت جنگلداری

(میلیون ریال)

ارزش		
۳۲۲/۵۵۶	ارزش برگ درختان	
۱/۵۵۰/۰۰۰	آبخیزداری	عدم شمارش‌ها
۱۵۱/۲۸۷/۳۱۲	دام‌ها و جنگل	
۳۰۹/۵۵۲/۸۷۲	جمع	
۱۱/۶۵۵	اتلاف چوب در تهیه زغال	کم شماری
۷/۷۷۵/۵۶۲	هزینه تخریب جنگل‌ها	زیاده شماری
۳۰/۱۸۹/۳۸۶		خالص تغییر در زیر بخش جنگلداری

تجدید نظر در نحوه محاسبه ارزش افزوده مرتع

در این تحقیق سعی شده است که در حد امکان میزان کم شماری و زیاد شماری محاسبه شود ولی بعلمت محدودیت‌های آماری قادر به کمی کردن ارزش بعضی از اثرات مرتع بر محیط و اقتصاد نشدیم . مواردی نظیر اثرات مرتع بر آب و هوا و محیط زیست ، فرآورده‌های مرتعی که جنبه خود مصرفی دارند و از این مقوله‌اند. ولی در مواردی قادر بودیم کم‌شماری‌ها و زیاده شماری‌ها را بصورت کمی محاسبه کرده و در تعدیل و محاسبه ارزش افزوده مرتع مورد استفاده قرار دهیم. این مواد عبارتند از :

- هزینه استفاده نامطلوب از مراتع : در مواردی که به دلیل عدم استفاده مطلوب از مراتع هزینه‌های اقتصادی بر محیط وارد می‌شود در محاسبات ملی منظور نمی‌شود. برای مثال زیان ناشی از فرسایش خاک بدلیل تخریب مراتع عینیت می‌یابد که در این صورت هزینه و زیان مذکور از ارزش تولیدات مرتعی کسر کرد. در این زمینه بر اساس محاسبات انجام شده هزینه‌های ناشی از تخریب مراتع در حدود ۶۰۰ میلیارد ریال برآورد شده است.

- هزینه فضولات دامی : بسیاری از دام‌های وابسته به مرتع در حین چرا فضولات دامی را به طبیعت برمیگردانند که برای مراتع بسیار سودمند است که در این صورت این اقلام بعنوان هزینه

ارزش تولیدات مرتعی کسر می‌شود و به ارزش افزوده دامپروری افزوده شود. بر اساس محاسبات صورت گرفته ارزش کود حیوانی مذکور برابر ۱۴۲۸۷/۵ میلیون ریال بوده است.

- درآمد ناشی از تعلیف دام، ارزش علوفه‌ای که دام از مراتع استفاده می‌کند برابر ۲۴۰۴۲۱۵ میلیون ریال می‌باشد. که در مباحث قبلی به آن اشاره شد.

- ارزش ذخیره سازی آب ناشی از وجود مراتع، پوشش گیاهی مراتع از بروز خسارتهای ناشی از عدم وجود این پوشش نظیر، جاری شدن سیل، رسوب پشت سدهای کشور، خسارتهای مالی و جانی و .. جلوگیری می‌کند و از طرف دیگر حجم زیادی از آب را ذخیره می‌کند که مقداری از این آب به سفره‌های زیر زمینی راه می‌یابد و سپس به وسیله قناتها، چشمه‌ها و چاههای عمیق و نیمه عمیق به سطح زمین آورده می‌شود و مورد استفاده قرار می‌گیرد. ارزش اقتصادی ذخیره‌سازی آب توسط مراتع در حدود ۵۱۶۰۰۰ میلیون ریال تخمین زده شده است که نحوه محاسبه آنها در گزارش اصلی موجود است.

- ارزش ذخیره سازی علوفه، اگر برداشت علوفه در یک مقطع زمانی خاص صورت گیرد. در آن صورت به منظور استفاده از علوفه در طول سال بایستی هزینه‌هایی جهت حفظ علوفه انجام داد. این عمل در مراتع کشور به طور مداوم و زنده انجام می‌شود. به منظور تخمین میزان ارزش خدمت طبیعی مذکور می‌توان از برآورد هزینه ذخیره‌سازی یک کالا در کشاورزی نظیر گندم استفاده کرد. حال اگر هزینه هر کیلو علوفه را ۲۵٪ هزینه نگهداری هر کیلو گندم در نظر بگیریم در آن صورت ارزش ذخیره‌سازی منابع طبیعی برابر ۴۸۷۳ میلیارد ریال خواهد شد.

بطور خلاصه میتوان میزان کم شماری، زیاده شماری در ارزش افزوده مرتع را در جدول شماره

(۳) خلاصه کرد:

جدول شماره ۳- ارزش افزوده برآورد شده مراعات کشور در سال ۱۳۷۱

(میلیون ریال)

ارزش	شرح	
۲۴۰۴۲۱۵	درآمد ناشی از تعلیف دام	
۵۱۶۰۰۰	ارزش ذخیره سازی آب	عدم شمارش
۴۸۷۳۰۰۰	ارزش ذخیره سازی علوفه	
۷۷۹۳۲۱۵	جمع	
۶۰۰۰۰۰	هزینه استفاده نامطلوب از مراعات	زیاده شماری
۱۴۲۸۷	هزینه فضولات دامی	
۶۱۴۲۸۷	جمع	
۷۱۷۸۹۲۷		خالص تغییرات

تجدید نظر در نحوه محاسبه ارزش افزوده زیر بخش ماهیگیری :

بانک مرکزی در نحوه محاسبه ارزش افزوده زیر بخش ماهیگیری از روش هزینه استفاده نموده است . در روش هزینه از طریق مقدار هزینه مصرف شده خانوار جهت خرید ماهی مبنای محاسبه قرار می گیرد در حالی که ماهی در مؤسسات دولتی ، دانشگاهها ، پادگانهای نظامی و ... نیز مصرف می شود که در بودجه خانوار منعکس نمی شود . این روش باعث می شود که ارزش افزوده فعالیت ماهیگیری با تورش بسیار زیادی محاسبه شود به گونه ای که ارزش تولیدات ماهیگیری محاسبه شده توسط بانک مرکزی نشان میدهد که قیمت هر کیلو گرم ماهی (با توجه به میزان تولید اعلام شده توسط شرکت سهامی شیلات) کمتر از ۱۰۰ ریال است در حالی که پست ترین ماهی نیز به قیمت مذکور فروش نمی ورد. در این تحقیق ارزش افزوده فعالیت ماهیگیری از روش تولید برآورد شده که قطعاً به دلیل وجود اطلاعات مربوط به مقدار تولید محاسبه آن از اعتبار بیشتری به فروش بانک

مرکزی برخوردار است. در نهایت با استفاده از روش تولید ارزش افزوده فعالیت ماهیگیری در سال ۱۳۷۱ به ارزش ۳۱۰/۲ برآورد شده است.

خلاصه بندی و نتیجه گیری مطالب :

همانطور که ملاحظه شد محاسبه ارزش افزوده بخش کشاورزی توسط بانک مرکزی با کم شماری مواجه بوده است نحوه نادرست محاسبه ارزش افزوده بخش کشاورزی و زیربخش های آن چشم انداز نادرستی از این بخش در جامعه بجای گذاشته و می گذارد. سیاستهای اقتصادی (بدلیل ارائه نادرست ارقام که بازگو کننده واقعیت اقتصادی فعالیتهاست و در سیاستگذاری مورد استفاده قرار می گیرد.) غالباً به ضرر فعالیتهای مذکور اتخاذ می شود و یا مورد بی مهری و بی توجهی بیشتری قرار می گیرد قطعاً باید بانک مرکزی جوابگوی آن باشد و پاسخ قابل قبولی ارائه دهد.

با مقایسه ارزش افزوده محاسبه شده بخش کشاورزی توسط بانک مرکزی و جهادسازندگی اختلاف فاحشی مشاهده می شود که این مسأله مسلماً از تخصیصی بودجه های عمرانی دولت و نحوه نگرش به بخش کشاورزی تأثیر نامطلوب گذاشته و می گذارد. جدول شماره ۴ اختلاف مذکور را نشان میدهد همانطور که در این جدول انعکاس یافته است مقدار ارزش افزوده بخش کشاورزی محاسبه شده در بانک مرکزی در سال ۱۳۷۱ قریب به ۹۳۷۹/۲ میلیارد ریال کمتر از مقدار واقعی آن بوده است این مقدار که در حدود ۶۰٪ مقدار اعلام شده ارزش افزوده توسط بانک مرکزی است میتواند در اختصاص بودجه و در سیاستگذاربهای اقتصادی نقش و تأثیر قابل ملاحظه ای بگذارد.

بعبارت دیگر مقدار کم شماری مذکور نقش بخش کشاورزی را در اقتصاد کشور کمتر از مقدار واقعی جلوه میدهد و در نهایت منجر به این امر خواهد شد که سهم کمتری از بودجه های عمرانی دولت و اعتبارات بانکها به آن تعلق گیرد. به منظور نشان دادن نقش و اهمیت کم شماری در سیاستگذاری لازم است که اشاره شود میزان کم شماری به مراتب بیشتر از ارزش افزوده زیر بخش زراعت میباشد که در این صورت در نظر نگرفتن کم شکاری مذکور در سیاستگذاری تقریباً معادل در نظر نگرفتن زیر بخش زراعت در فعالیتهای اقتصادی است در نتیجه و بطور خلاصه :

نحوه نادرست بانک مرکزی در محاسبه ارزش افزوده بخش کشاورزی باعث تضعیف بخش

کشاورزی نسبت به سایر بخشهای اقتصادی خواهد شد. ارائه ارقام و اطلاعات نادرست بخش کشاورزی نسبت به سایر بخشها باعث اتخاذ سیاستهای اقتصادی نادرست در زیربخشهای کشاورزی نیز خواهد شد بگونه‌ای که در زیر بخش‌های کشاورزی فعالیتهایی که در محاسبه ارزش افزوده آنها کم‌شماری صورت گرفته نظیر "جنگل و مرتع" نسبت به زیر بخش‌هایی که در آن زیاد شماری صورت گرفته نظیر زیر بخش "دام و طیور" مورد بی‌توجهی بیشتری از طرف سیاستگذاران قرار خواهد گرفت البته این نحوه برخورد با زیربخش‌ها با توجه به اطلاعات که بانک مرکزی اعلام می‌کند منطقی است ولی اگر ارقام ارائه شده نادرست باشد. سیاستهای اتخاذ شده نیز نادرست خواهد بود. مشکل مزبور علاوه بر فراهم کردن زمینه برای سیاستگذاری نادرست بین زیربخشهای کشاورزی نحوه تخصیص بودجه بین وزارتخانه جهادسازندگی و کشاورزی را نیز تحت تأثیر قرار میدهد. اگر ارزش افزوده مربوط به عملکرد هر یک از وزارتخانه‌های جهاد سازندگی و کشاورزی را به تفکیک مورد بررسی قرار دهیم در آن صورت تصور و ارزیابی نادرستی نسبت به عملکرد دو وزارتخانه مذکور در اذهان شکل می‌گیرد زیرا در بررسی مذکور نشان داده شده است که تنها فعالیتهای تحت پوشش وزارت جهاد سازندگی دچار کم‌شماری توسط بانک مرکزی شده است در جدول شماره (۴) میزان ارزش افزوده فعالیتهای تابعه هر یک از وزارتخانه‌های جهادسازندگی و کشاورزی به تفکیک نشان داده شده است.

همانطور که ملاحظه می‌شود بر اساس محاسبات بانک مرکزی سهم ارزش افزوده فعالیتهای تابعه وزارت جهاد سازندگی بدلیل شدت کم‌شماری در زیر بخش جنگل و مرتع و آبیان کمتر از فعالیتهای تابعه وزارت کشاورزی (زراعت) میباشد.

حال اگر محاسبات تجدید نظر شده را در تبیین کل ارزش افزوده بخش کشاورزی لحاظ کنیم و در آن صورت مقدار و سهم ارزش افزوده فعالیتهای تابعه دو وزارتخانه جهادسازندگی و کشاورزی تحت تأثیر آن قرار خواهد گرفت. همانطور که در جدول شماره (۵) مشاهده می‌شود پس از تجدید نظر ارقام ارائه شده توسط بانک مرکزی مشاهده میشود که ارزش افزوده فعالیتهای تابعه وزارت جهاد سازندگی بشدت تحت تأثیر آن قرار می‌گیرد بگونه‌ای که سهم ارزش افزوده زیر بخش‌های دام و طیور و ماهیگیری و جنگل و مرتع در کل ارزش افزوده بخش کشاورزی به بیش از ۵۰٪ افزایش

می‌یابد و این در حالی است که قبل از تجدید نظر سهم مذکور کمتر از ۵۰٪ بوده است. حال اگر سیاستهای اقتصادی در فعالیتهای کشاورزی تحت تأثیر ارقام ارزش افزوده ارائه شده توسط بانک مرکزی قرار گیرد (که مسلماً قرار می‌گیرد).

جدول شماره ۴ - ارزش افزوده بخش های کشاورزی محاسبه شده توسط جهاد سازندگی و بانک

مرکزی در سال ۱۳۷۱

(میلیارد ریال)

عنوان	زراعت	دام و طیور	جنگل و مرتع	ماهیگیری	جمع
محاسبه شده توسط بانک مرکزی	۸۸۶۴/۵	۶۲۸۵	۲۲۶/۵	۳۴	۱۵۳۹۲
محاسبه شده توسط جهادسازندگی	۸۸۶۴/۵	۵۱۹۰	۱۰۴۲۴/۵	۳۱۰/۲	۲۴۷۷۱/۲
خالص تغییرات	--	-۱۰۹۵	۱۰۱۹۸	۲۷۶/۲	۹۳۷۹/۲

جدول ۵ - میزان و سهم ارزش افزوده فعالیتهای تابعه وزارت جهاد سازندگی و وزارت کشاورزی قبل و

بعد از تجدید نظر به قیمتهای جاری در سال ۱۳۷۱

(میلیارد ریال)

شرح	قبل از تجدیدنظر	بعد از تجدید نظر	درصد تغییر
ارزش افزوده بخش کشاورزی	۱۵۳۹۲	۲۴۷۷۱/۲	۶۰/۹
ارزش فعالیتهای تابعه وزارت کشاورزی زراعت	۸۸۶۴/۵	۸۸۶۴/۵	--
سهم درصد	۵۷	۳۶	--
ارزش افزوده فعالیتهای تابعه وزارت جهاد	۶۵۴۵/۵	۱۵۹۲۴/۷	۱۴۳
سازندگی دام و طیور ، جنگل و مرتع و ماهیگیری			
سهم	۲۳	۶۴	

- در آن صورت سیاستهای اقتصادی نادرستی نسبت به فعالیتهای کشاورزی اتخاذ خواهد شد و به نظر میرسد که در این راستا زیربخشهای ماهیگیری و جنگل و مرتع کمتر مورد توجه قرار گیرند زیرا شدت کم شماری در آنها بسیار زیاد بوده است.

بدین ترتیب انتظار می‌رود که نحوه تخصیص منابع و امکانات اعم از پولی و مالی تحت تأثیر محاسبات نادرست بانک مرکزی قرار گرفته باشد که در این زمینه بانک مرکزی باید در صدد اصلاح آمار و ارقام ارزش افزوده زیربخشهای کشاورزی باشد. از طرف دیگر لازم است سیاستگذاران اقتصادی در بخش کشاورزی یعنی وزارت جهاد سازندگی، وزارت کشاورزی و برنامه و بودجه مجلس و در چنین شرایطی ارقام ارائه شده توسط بانک مرکزی را با احتیاط مورد استفاده قرار دهند و به جای استفاده از میزان مطلق ارزش افزوده میزان رشد ارزش افزوده هر یک از بخشهای اقتصادی و زیربخشهای کشاورزی را ملاک ارزیابی و سیاستگذاری اقتصادی در کشاورزی قرار دهند.